

Čtenářský deník – Nerovnoměrný rozvoj a politika rozvoje

12 Myths about Hunger (Poole – Kavana, 2006)

Stručný obsah článku

Autor ve svém článku upozorňuje, na několik ve vyspělém světě rozšířených „omylů“ týkající se nedostatku potravy a výživy obyvatelstva v některých rozvojových regionech či zemích (tzv. třetím světě). Zpochybňuje například zavádění nových agrotechnologických postupů (tzv. zelenou revoluci), volný trh a obchod jako východisko z chudoby, existenci velkých farem jako efektivní způsob obdělávání zemědělské půdy či americkou potravinovou pomoc jako činitele pomáhající hladovějícím. Naopak tvrdí, že ve většině případů, tyto principy hlad v dotčených oblastech uměle udržují nebo dokonce prohlubují. Dále poměrně ostře vystupuje proti velkým zemědělským a potravinářským společnostem, a viní je z ničení životního prostředí díky nadměrnému užívání pesticidů a jiných chemických látek v rozvojových zemích. Jako opačný příklad environmentálně šetrného hospodaření uvádí bio-farmáře v USA a principy zemědělského hospodaření na Kubě. Autor také vyvrací „mýtus“ o celkovém nedostatku jídla na světě a poukazuje na to, že vedle sebe stojí státy, které mají přebytky a jídlem plýtvají a státy, kde se jídla nedostává. Následně na příkladu Nizozemska a Bangladéše rozebírá problém hustě zalidněných zemí, z nichž některé mají dostatek potravy a jiné nikoliv. Autor také nesouhlasí s názorem, že hladovějící lidé z chudých zemí jsou „příliš hladoví, aby mohli bojovat za svá práva“. Tvrdí, že tito lidé jsou naopak uměle omezováni například díky programům Světové banky, Mezinárodního měnového fondu a jiných organizací.

Poznámky a úvahy

Po prvním přečtení se článek jeví jako zajímavý a pravdivý, ovšem již při druhém čtení a hlubším zamyšlení se nad autorovým názorem, si člověk uvědomí některé zajímavé a zvláštní skutečnosti. Celkově je článek napsán značně emotivně, v některých pasážích působí až demagogicky. Jasně z něj vyplývá autorův odpor či nesouhlas s americkou vládou a jejím programem potravinové pomoci a s mezinárodními organizacemi jako je Světová banka či Mezinárodní měnový fond. Většina uváděných skutečností, je dle mého názoru, poněkud vytržena z kontextu a zjednodušena. Například striktní odsouzení „zelené revoluce“ nebo existence velkých farem. Také srovnávání Nizozemska s Bangladéšem mi nepřijde příliš profesionální a logické. Vždyť jsou to země s úplně jinou tradicí, kulturou a hodnotovým žebříčkem a nakonec i hustotou zalidnění se razantně odlišují. Celkově v článku převládá ostrá kritika, avšak vyskytuje se velmi málo nabízených řešení či příkladů, které by problémy vyřešily. Ale abych, podobně jako autor pouze nekritizoval, lze v článku nalézt pasáže, se kterými se dá souhlasit. Ale i v těchto případech se zde vyskytuje subjektivní hledisko, které může pohled na danou problematiku ovlivnit.

Jsou toto opravdu obecně přijímané mýty, nebo si to myslí pouze autor článku?

Co dělat s přebytky potravin v rozvinutém světě?

Měla by se zrušit světová potravinová pomoc?

Green revolution (Chapman, 2002)

Stručný obsah článku

V článku se autor věnuje problému hladu z hlediska nových zemědělských technik a v podstatě vysvětluje vznik tzv. zelené revoluce. Jako úvod do problematiky používá teze Thomase Malthuse, který po dosažení určitého počtu obyvatel na zemi předvídal hladomory a epidemie a chudobu. Tyto předpoklady se však nenaplnily a autor v dalším textu na to navazuje zdůvodnění, proč tomu tak je – například díky zvětšení plochy obdělávané půdy, zlepšení dopravní techniky a změnám ve způsobech obdělávání půdy. Autor dále zmiňuje práci N. Borlauga, který jako první zavedl nové technologie a postupy v zemědělství a které aplikoval v Mexiku v 50. letech. Díky tomu se stalo Mexiko první zemí, kde úspěšně proběhla „zelená revoluce“. Dále autor ve svém článku zmiňuje další místa, kde se podařilo principy „zelené revoluce“ více či méně úspěšně použít (Filipíny, Indie). Zároveň ale upozorňuje na nedostatky a problémy, které tento způsob hospodaření přináší. Ať již jsou to problémy přírodního charakteru (škůdci), environmentálního (hnojiva, pesticidy ...) nebo sociálního (velkostatkáři versus drobní farmáři). V poslední části článku pak autor poukazuje na fakt, že prozatím „zelená revoluce“ vyřešila problém globálního hladu. Zároveň se zamýšlí nad budoucím vývoje počtu obyvatel (například v Africe) a nad tím, co to znamená pro zemědělskou výrobu. Jako pravděpodobné další pokračování „zelené revoluce“ vidí v biotechnologiích a v genetické úpravě druhů.

Poznámky a úvahy

Tento článek mne docela zaujal a to jak stylem, jakým je napsaným, tak pojetím autora a samozřejmě i rozebíranou problematikou. Myslím že se autorovi povedlo poměrně trefně vysvětlit vznik a podstatu pojmu „zelená revoluce“. Zároveň se do článku příliš nepromítají žádné autorovy emoce a politické názory, pouze někde vyjadřuje svůj názor na danou věc. Z mého úhlu pohledu však článku chybí větší důraz kladený na skutečnost, že na jednu stranu v některých regionech opravdu byla „zelená revoluce“ odpovědí na nedostatek potravy, ale na stranu druhou se v některých „hladovějících“ regionech či zemích pouze zvýšil export zemědělských produktů a obyvatelé zde hladovějí dál. Důvodem je samozřejmě existence globálního trhu s potravinami, který nabízí mnohem vyšší ceny, než jsou schopni zaplatit obyvatelé v daných zemích. Tento problém je bohužel „zvenčí“ velmi špatně řešitelný a bylo by potřeba více tlaku uvnitř vlastních zemí. Nicméně vlády těchto zemí jsou často velmi slabé a nebo nemají chuť něco takového řešit.

Jaký by byl vývoj množství potravy bez zelené revoluce?

Mohou GMO vyřešit stále se zvyšující počet obyvatel?

Jak lze snížit export potravin ze států, ve kterých prokazatelně existuje hlad?

Tehri: A Catastrophic Dam in the Himalayas (Bunyard, 1997)

Stručný obsah článku

V článku se P. Bunyard zabývá problematikou přehradní nádrže Tehri na řece Bhagirathi v severní Indii. Po svém dokončení se má tato přehrada stát jednou z největších v Asii co do zatopené plochy a délky vzduť vodní hladiny a s výškou hráze 260 m i nejvyšší. Přehrada je určena jako zásobárna pitné vody a zdroj elektrické energie pro Dillí, které leží zhruba 200 km na jih. Zároveň se počítá s využitím pro zavlažování farem ležících níže po proudu. Tento „megalomanský“ projekt také počítá s tím, že ze zatopeného území bude nutné vystěhovat asi 85 tisíc lidí. Dalšími důsledky, na které autor v článku poukazuje jsou změny v charakteru a ekosystémech většiny Himalájských řek. Upozorňuje především na odlesňování a díky tomu i na zvyšující se erozi. Tyto faktory mají ovšem ještě jeden rozměr a to sociální – obyvatelé jsou chudí zemědělci, kteří žijí v poměrném souladu s přírodou a lesy jim zajišťovaly některé nezbytné potřeby k životu, jako je např. palivové dřevo, pro které dnes musí chodit několik kilometrů. Autor se opírá především o myšlenky místního rodáka a jednoho z vedoucích představitelů ekologické organizace CHIPKO S. Bahagunu. Ten se společně s místními lidmi snaží zabránit výstavbě této přehradě a zároveň znovu zalesnit vrcholové partie okolních hor. Na závěr nabízí autor článku ještě variantu několika menších přehradních nádrží, které by byly šetrnější k životnímu prostředí a i k místním obyvatelům.

Poznámky a úvahy

Pokud jde o tento článek, zaujal mně již především svým názvem. „katastrofická přehrada v Himalájích“ ve mně vyvolává spíše asociaci s nějakým neštěstím nebo s nějakou neblahou událostí, která se zde stala. Jak se ukázalo, článek je pouze zpráva o dění v oblasti a o problematice spojené s výstavbou přehradní nádrže. Také mě zaujal autorův použitý, lehce prozaický, styl psaní, který se k odbornému článku příliš nehodí. Možná se autor snažil přizpůsobit svým budoucím čtenářům a časopisu, ve kterém článek vyšel. Nicméně z článku jasně vyplývá autorův nesouhlas s výstavbou tohoto vodního díly v rozsahu, v jaké je navrhováno. Musím však souhlasit s názorem, že výstavba takovýchto obřích staveb, je většinou problematická a každopádně vždy dochází ke sporům různých stran. Osobně bych se asi též přiklonil, k vybudování více menších přehrad, než jedné obří a navíc v seismicky aktivní oblasti. Podobně problematické mi přijde autorem zmiňované přesídlování velkého množství lidí. V současnosti je ovšem již tento problém neaktuální, jelikož od roku 2006 je přehrada po 30 letech výstavby dokončena a napuštěna. Myslím, že za pár desítek let se o přehradě bude mluvit opět, a to v souvislosti se zanášením, podobně jako je tomu například u egyptské Asuánské přehradě.

Proč má lidstvo tendenci budovat stále větší a větší projekty (domy, mosty, přehrady, ...)?

K čemu byly protestní akce a má smysl je pořádat, když přehrada byla nakonec stejně vybudována?

Jaký je rozdíl mezi Tehri a Třemi soutěskami?

Trajectories of Development Theory: Capitalism, Socialism, and Beyond (D.Slater, 2002)

Stručný obsah článku

Hlavní řešenou problematikou článku je pohled na rozvojové teorie ze dvou odlišných pohledů – kapitalistického a socialistického (marxistického). V úvodu článku se autor zamýšlí nad současnou postmoderní dobou a společností a polemizuje o konci dějin. Zároveň mluví o globalizujícím se světě a sám sobě si klade otázku, jestli má smysl ještě dělit svět na východ a západ. V části věnované „západnímu myšlení“ a kapitalismu se autor soustřeďuje především na Spojené státy americké. Na jejich příkladu pak uvádí některé své myšlenky a názory. Podle autora se kapitalistická (západní) společnost považuje za „nadřazenou“ a musí proto pomáhat a vnucovat ostatním společnostem svoji vizi, své formy vlády a své ekonomické principy. Autor jako příklad uvádí dvě etapy, jakými USA ovlivňovaly jiné země. Nejdříve vznikla modernistická teorie, která se snažila zemím vnutit novou formu státního zřízení a forem vlády a také se snažila o změnu sociálního systému v dané zemi. Po ní nastoupil nový směr – neoliberalismus, který staví změnu především na ekonomických faktorech. – volný obchod, deregulace, malé zásahy státu do ekonomiky, atd. V druhé části se pak autor zabývá teoriemi marxismu a neomarxismu, které jsou v rozporu, s předchozími uvedenými modely. Tyto socialistické teorie staví především na silné roli státu, a to až již jako politické moci, tak i síly ovlivňující ekonomiku státu. A to vše umocněné třídním bojem a neustálou přípravou na socialistickou revoluci. Z nedávné historie však víme, že tento model nebyl příliš úspěšný a snad kromě Kuby a možná Severní Koreje, se nikde jinde již nevyskytuje. Na úplný závěr pak autor ještě uvádí některé příklady teorií a směru, které by mohly být východiskem do budoucna, jelikož oba dva uváděné modely (v čisté formě), nejsou dlouhodobě udržitelné a funkční.

Poznámky a úvahy

U tohoto článku mě překvapila, ale zároveň se mi i líbila poměrně ostrá kritika západního způsobu myšlení, přestože ho očividně psal autor „ze západu“. Kritika západního světa, jakožto vnucovatele svých idejí bezpochyby vychází z reálného světa a článek na mne velmi zapůsobil, jelikož jsem nikdy v takovéto rovině neuvažoval. Jediné co se autorovi příliš nepovedlo, je pasáž o marxismu, která je oproti pasáži o kapitalismu velmi teoretická s malým podílem praktických příkladů. Každopádně z článku pro mne vyplývá, že v současné době se svět nachází na rozhraní obou velkých teorií, jelikož ani jedna z nich není ideální a samostatně životaschopná. Do budoucna si myslím, že se oba tyto směry myšlení budou pomalu prolínat až vznikne nový systém založený na myšlenkách jak liberalismu tak socialismu. Určitý a ne malý vliv pak bude hrát samozřejmě i globální ekonomika a velké nadnárodní korporace, které jsou již dnes silným hráčem jak na ekonomickém tak i na politickém poli.

Které státy budou určovat rozvoj světa v 21.století?

Je způsob fungování západního světa opravdu lepší než toho východního?

Jak je možné, že na Kubě stále přetrvává socialistický režim?